

ΚΕΝΤΡΟ ΕΡΕΥΝΩΝ ΓΙΑ ΘΕΜΑΤΑ ΙΣΟΤΗΤΑΣ (Κ.Ε.Θ.Ι.)

ΠΑΡΑΤΗΡΗΤΗΡΙΟ ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΗΣΗΣ ΚΑΙ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ ΤΩΝ ΔΡΑΣΕΩΝ ΤΗΣ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΙΣΟΤΗΤΑ

ΠΑΡΑΤΗΡΗΤΗΡΙΟ ΓΙΑ ΤΗΝ ΙΣΟΤΗΤΑ ΣΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ (Π.Ι.Ε.)

Ε.Π.Ε.Α.Ε.Κ. ΙΙ (4.1.1.ε)

ΜΕΛΕΤΗ

**«Σειρά Παρακολούθησης και Αξιολόγησης των Επιπτώσεων
στο Φύλο των Δράσεων του Ε.Π.Ε.Α.Ε.Κ. ΙΙ»**

ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΑΠΟΔΟΣΗ

Συντονίστρια Έρευνας: **Ματίνα Χ. Παπαγιαννοπούλου**
Υπεύθυνη Έρευνας: **Δρ. Μαρία Β. Κατσαμάγκου**
Ερευνητική Ομάδα: **Ματίνα Καλύβεζα**
Ρούλα Παπαρούνη
Στέλλα Ταμπόση

ΑΘΗΝΑ 2008

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΘΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΕΠΕΑΕΚ
ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ
ΣΥΓΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΤΑΜΕΙΟ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

Η ΠΑΙΔΕΙΑ ΣΤΗΝ ΚΟΡΥΦΗ
Επιχειρησιακό Πρόγραμμα
Εκπαίδευσης και Αρχικής
Επαγγελματικής Κατάρτισης

Συγχρηματοδότηση: Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο και Εθνικοί Πόροι

Στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης η προώθηση της ισότητας των φύλων επιχειρείται με την ένταξη της διάστασης του φύλου (Gender Mainstreaming) σε όλες τις πολιτικές και τα προγράμματα, καθώς και με την ανάπτυξη θετικών δράσεων υπέρ των γυναικών.

Η ισότητα ευκαιριών ανάμεσα στους άνδρες και τις γυναίκες στο χώρο της εκπαίδευσης αποτελεί μια σημαντική παράμετρο των πολιτικών για την ισότητα των φύλων και έχει ως στόχο τη βελτίωση της ποιότητας των εκπαιδευτικών συστημάτων, αλλά και την αποδοτικότητα των διδακτικών και εκπαιδευτικών προϊόντων.

Όμως, παρά τη σημαντική πρόοδο που έχει σημειωθεί στην προώθηση της ισότητας των δύο φύλων, η ανισότητα των ευκαιριών στην εκπαίδευση αποτελεί μια πραγματικότητα, η οποία χρήζει βελτιώσεων και αλλαγών. Πιο συγκεκριμένα, η διάκριση των φύλων δεν υφίσταται πλέον στις δυνατότητες ίσης πρόσβασης αγοριών και κοριτσιών στις διάφορες εκπαιδευτικές βαθμίδες, αλλά στις κατευθύνσεις σπουδών που ακολουθούν και στις μετέπειτα επαγγελματικές επιλογές τους.

Η διαμόρφωση των αντιλήψεων για το ρόλο των δύο φύλων έχει την αφετηρία της στο χώρο της οικογένειας, εδραιώνεται όμως και ενισχύεται στο χώρο του σχολείου. Το σχολείο λειτουργεί μεν ως μηχανισμός αναπαραγωγής των στερεοτύπων, ωστόσο μπορεί να αποτελέσει και ισχυρό μέσο καταπολέμησης και άρσης τους.

Στο πλαίσιο αυτής της προβληματικής, διαπιστώθηκε η ανάγκη να σχεδιαστούν πολιτικές, να θεσπιστούν μέτρα και να εφαρμοστούν παρεμβάσεις που θα συμβάλουν στην προώθηση της ισότητας των δύο φύλων. Οι πρακτικές αυτές σε συνδυασμό με την ιδιαίτερη έμφαση που πρέπει να δοθεί στον επαγγελματικό προσανατολισμό των νέων ανδρών και γυναικών προβλέπεται να συμβάλουν στην άρση των προκαταλήψεων και στη δημιουργία των αναγκαίων εκείνων προϋποθέσεων, που θα επιτρέψουν την ουσιαστική ισότητα των ανδρών και των γυναικών στο χώρο της εκπαίδευσης και της εργασίας.

Στην κατεύθυνση αυτή, εντάσσονται οι δράσεις του Ε.Π.Ε.Α.Ε.Κ. Ι, από το 1996 έως το 2000, στο πλαίσιο του οποίου υλοποιήθηκαν τα προγράμματα επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών και στόχευσαν στην ευαισθητοποίησή τους σε θέματα ισότητας των φύλων. Στη συνέχεια, στο Ε.Π.Ε.Α.Ε.Κ. ΙΙ από το 2000 έως το 2006 (με διετή παράταση έως το 2008), οι δράσεις που υλοποιήθηκαν στο χώρο της εκπαίδευσης συμπλήρωσαν τις καινοτόμες πιλοτικές δράσεις του Ε.Π.Ε.Α.Ε.Κ. Ι και αποτέλεσαν την πρώτη συστηματική και οργανωμένη εφαρμογή των πολιτικών για την ισότητα στην εκπαίδευση.

Η παρούσα μελέτη με τίτλο: *«Σειρά Παρακολούθησης και Αξιολόγησης των Επιπτώσεων στο Φύλο των Δράσεων του ΕΠΕΑΕΚ ΙΙ»* εκπονήθηκε στο πλαίσιο του

Έργου: «Παρατηρητήριο Παρακολούθησης και Αξιολόγησης των Δράσεων της Εκπαιδευτικής Πολιτικής για την Ισότητα στην Εκπαίδευση» (Κατηγορία Πράξης 4.1.1.ε) του Ε.Π.Ε.Α.Ε.Κ. II.

Αντικείμενο της μελέτης είναι η αποτύπωση των δράσεων των Έργων του Ε.Π.Ε.Α.Ε.Κ. II που σχετίζονται με το φύλο, καθώς και η αποτίμηση των αποτελεσμάτων των δράσεων αυτών, προκειμένου να διαπιστωθούν οι συνέπειες που είχαν οι δράσεις αυτές, τόσο στην προώθηση των θεμάτων ισότητας των φύλων όσο και στη διαμόρφωση εκπαιδευτικών πολιτικών για την ισότητα των φύλων.

Επιμέρους στόχοι της μελέτης αποτελούν:

- Η αναφορά στις διεθνείς, ευρωπαϊκές και εθνικές πολιτικές που έχουν σχέση με την ισότητα των φύλων και την προώθησή της μέσα από την εκπαιδευτική διαδικασία.
- Η καταγραφή και ανάλυση των δράσεων που σχετίζονται με την ισότητα των φύλων και έχουν πραγματοποιηθεί στο πλαίσιο των Μέτρων και Έργων του Ε.Π.Ε.Α.Ε.Κ. II.
- Η ανάλυση και αξιολόγηση της αποτελεσματικότητας των δράσεων αυτών.
- Η αποτύπωση, ο σχολιασμός και η αποτίμηση των δεικτών των Έργων.
- Η διατύπωση προτάσεων σχετικά με τη λήψη πρωτοβουλιών και την εφαρμογή μέτρων που απαιτούνται για την προώθηση πολιτικών της ισότητας των φύλων.

Μέσα από τη λεπτομερή καταγραφή, παρουσίαση, επεξεργασία των στοιχείων και την αξιολόγηση των δράσεων, η εν λόγω μελέτη αποσκοπεί στην ανάδειξη των θετικών αποτελεσμάτων των δράσεων που υλοποιήθηκαν στο Ε.Π.Ε.Α.Ε.Κ. II, στον εντοπισμό των ενδεχόμενων κενών και ελλείψεων που παρατηρήθηκαν κατά την εφαρμογή τους, στην εξαγωγή συμπερασμάτων και τη διατύπωση προτάσεων προς τα Κέντρα Λήψης Αποφάσεων, σχετικά με τη χάραξη και εφαρμογή πρωτοβουλιών και πολιτικών για την αντιμετώπιση του ζητήματος της ισότητας των δύο φύλων.

Η μελέτη αρθρώνεται σε τρία μέρη στα οποία περιλαμβάνονται έξι κεφάλαια.

Στο **Α' Μέρος** επιχειρείται η θεωρητική θεμελίωση του θέματος και στο **κεφάλαιο 1** περιγράφεται και αναλύεται το βασικό θεωρητικό πλαίσιο των πολιτικών για την ισότητα των φύλων σε διεθνές, ευρωπαϊκό και εθνικό επίπεδο, με αναφορά στους στόχους και τις πολιτικές για την ισότητα των φύλων, τόσο στο πλαίσιο του Ε.Π.Ε.Α.Ε.Κ. I όσο και στο Ε.Π.Ε.Α.Ε.Κ. II. Επίσης, πραγματοποιείται ιστορική αναδρομή και παρατίθενται με χρονολογική σειρά οι σημαντικότεροι σταθμοί στην πορεία εξέλιξης των θεμάτων που σχετίζονται με την ισότητα των δύο φύλων καθώς και με την ισότητα ευκαιριών στην εκπαίδευση. Στο **κεφάλαιο 2** αναλύονται όλοι οι Άξονες Προτεραιότητας του Ε.Π.Ε.Α.Ε.Κ. II. Περιγράφονται οι στόχοι, επιχειρείται η

σύνδεση με το Ε.Π.Ε.Α.Ε.Κ. Ι, προσδιορίζονται οι άμεσα και οι έμμεσα ωφελοούμενοι/-ες του κάθε Μέτρου και πραγματοποιείται αναλυτική καταγραφή των Μέτρων και των Έργων όλων των Αξόνων, με έμφαση στα Μέτρα 1.2., 4.1., 4.2. Στα εν λόγω Μέτρα επιχειρείται ένας θεωρητικός προβληματισμός -σε επίπεδο Κατηγορίας Πράξης- που αποτυπώνει την υπάρχουσα κατάσταση (π.χ. ολοήμερο σχολείο, επιμόρφωση εκπαιδευτικών, σπουδές φύλου) και συνδέεται με την πολιτική της ισότητας των φύλων στο πλαίσιο του Ε.Π.Ε.Α.Ε.Κ. ΙΙ.

Το **Β' Μέρος** αποτελείται από δύο κεφάλαια. Στο **κεφάλαιο 3** περιγράφεται το μεθοδολογικό πλαίσιο της μελέτης. Αναλύεται ο τρόπος με τον οποίο πραγματοποιήθηκε η επιλογή του δείγματος, δηλαδή της ομάδας από την οποία έχουν ληφθεί οι μετρήσεις. Στη συνέχεια, αιτιολογείται η επιλογή του ερωτηματολογίου ως μέσου συλλογής των δεδομένων της έρευνας και γίνεται αναφορά στην ποιοτική έρευνα, η οποία κρίθηκε κατάλληλη για την παρούσα μελέτη. Επίσης, αναλύεται ο τρόπος κατασκευής του ερωτηματολογίου και η επιλογή των ερωτήσεων ανά θεματική ενότητα, καθώς και η διαδικασία συλλογής των ερωτηματολογίων από τους/τις συμμετέχοντες/-ουσες στην έρευνα. Διατυπώνονται ακόμη οι ειδικότεροι στόχοι της έρευνας, με τη μορφή διερευνητικών ερωτημάτων.

Στο **κεφάλαιο 4** γίνεται συνθετική παρουσίαση, κριτική εξέταση των δράσεων και ερμηνεία των αποτελεσμάτων των Έργων, που αφορούν στην προώθηση της ισότητας των φύλων στην εκπαίδευση και επιχειρείται μια συνολική αποτίμηση της αποτελεσματικότητας των δράσεων αυτών.

Η ερμηνεία των ευρημάτων ανά Τελικό Δικαιούχο και Κατηγορία Πράξης επικεντρώνεται στα Μέτρα 1.2., 4.1. και 4.2., τα οποία σχετίζονται με την ισότητα των φύλων. Επίσης, επιχειρείται η αποτίμηση των δεικτών, οι οποίοι τέθηκαν από τους Φορείς Υλοποίησης των Έργων, ανά Άξονα, και γίνεται αναφορά σε όλες τις βαθμίδες εκπαίδευσης, όπου έχουν αναφερθεί από τους Τελικούς Δικαιούχους.

Το **Γ' Μέρος** αποτελείται από δύο κεφάλαια. Στο **κεφάλαιο 5** παρουσιάζονται τα τελικά συμπεράσματα της μελέτης, ενώ παράλληλα επισημαίνονται τα κενά και οι ελλείψεις που εντοπίστηκαν κατά το σχεδιασμό και την υλοποίηση των Έργων. Στο **κεφάλαιο 6** διατυπώνονται προτάσεις, προκειμένου να ληφθούν πρωτοβουλίες και να χαραχτούν πολιτικές από τα Κέντρα Λήψης Αποφάσεων σχετικά με νέα αντικείμενα έρευνας, αναφορικά με τα δεδομένα της νέας Προγραμματικής Περιόδου 2007-2013.

Στο τέλος της μελέτης, παρατίθεται βιβλιογραφία, καθώς και Παράρτημα, στο οποίο περιλαμβάνονται η παρουσίαση των δεδομένων (δηλαδή, τα στοιχεία των Έργων, μια σύντομη περιγραφή του φυσικού αντικείμενου, η καταγραφή των δράσεων, οι δείκτες που τέθηκαν και επιτεύχθηκαν, τα κενά και οι ελλείψεις που

εντοπίστηκαν και οι προτάσεις όπως διατυπώθηκαν από τους φορείς υλοποίησης των Έργων), το ερωτηματολόγιο που κατασκευάστηκε, τα έγγραφα που απεστάλησαν στους Τελικούς Δικαιούχους των Έργων και στην Ειδική Υπηρεσία Διαχείρισης, καθώς και οι πίνακες με τα Έργα και τους Τελικούς Δικαιούχους που τα υλοποίησαν.

Από την εκπόνηση της μελέτης προέκυψαν τα ακόλουθα: οι δράσεις των Έργων, που υλοποιήθηκαν, ανταποκρίθηκαν στους αρχικά τιθέμενους στόχους του Ε.Π.Ε.Α.Ε.Κ. II και συνέβαλαν στην αντιμετώπιση των κενών που υπήρχαν στο σχεδιασμό εκπαιδευτικών πολιτικών για την ισότητα των φύλων, καθώς μέσα από τη μελέτη δόθηκε η δυνατότητα διατύπωσης προτάσεων για μελλοντικές δράσεις. Ως εκ τούτου, διαφαίνεται η ανάγκη ανάπτυξης και εφαρμογής πολιτικών σε εθνικό και περιφερειακό επίπεδο με τρόπο που θα επιτρέπει την ανάπτυξη ενός σύγχρονου, ευέλικτου, αποδοτικού συστήματος εκπαίδευσης και επαγγελματικής κατάρτισης, το οποίο θα είναι προσαρμοσμένο και θα ανταποκρίνεται στις σύγχρονες συνθήκες, ανάγκες και προκλήσεις.